

Maister, kakršnega si je zamislila kiparka Vlasta Tihec Zorko, stoji na mariborskem trgu, ki je po njem tudi poimenovan. FOTO TADEJ REGENT

General, ki ga v novem tisočletju nismo pozabili

Rudolf Maister Njegovo ime nosi serija trgov, ulic, vojašnic ali šol, ima svoj državni praznik in letošnje leto je Maistrovo leto

V letu, ko se pred nami nenah

je dobil maistrovo po smrti. Prava **Resniška podoba**

ki je bil v letu 1911. Maister je bil v letu 1911. Maister je bil v letu 1911.

General, ki ga v novem tisočletju nismo pozabili

Rudolf Maister Njegovo ime nosi serija trgov, ulic, vojašnic ali šol, ima svoj državni praznik in letošnje leto je Maistrovo leto

V letu, ko se pred nami nenehno izmenjujejo tragične podobe vojn, se spominjamo generala iz časov, ki so dovolj oddaljeni, da so se podobe teden danjih izgubljenih življenj, krvi in zadnjih misli v slovenščini ali nemščini umaknile ter odprle prostor za čaščenje njegovih vojaških dosežkov. Za Slovenijo odločilnih.

VOJKO URBANČIČ

Letos bo minilo 150 let od rojstva in 90 let od smrti Rudolfa Maistra, ob spomeniku katerega v Ljubljani – ob tistem konjeniškem pri železniški in avtobusni postaji, na katerega naleti sleherni obiskovalec Ljubljane – kratko piše, kar je znano vsem: Ubrani je slovensko severno mejo. Tudi aktualna vlada mu pripisuje odločilne zasluge za to, da se je na tem območju vzpostavila slovenska državnost in da sme tudi tam pobirati davke. Namenila mu je Maistrovo leto.

Rudolf Maister (1874–1934), čigar življenjepis povezuje več slovenskih regij, predvsem Gorenjsko, Štajersko in Notranjsko, se v zdajšnjem slovenskem okolju kiti s serijo trgov, ulic, vojašnic ali šol, ki nosijo njegovo ime. Ima svoj državni praznik, ki bo letos zaradi Maistrovega leta, vzpostavljenega na pobudo obrambnega ministrstva, še slovesnejši, v njegovi rojstni hiši na kamniški Šutni je urejen mu-

General Rudolf Maister je bil sposoben hitro in odločno prevzeti vojaško oblast nad Mariborom in slovensko Štajersko v svoje roke, ko je bilo to najbolj potrebno. FOTO WIKIPEDIJA

zej, zaživel je kot stripovski junak, spoštovanja vredno pa je tudi številno njegovih javnih spomenikov, poprsij in obeležij. Kiparjem so bili gotovo izziv njegovi negovani, visoko zašiljeni brki, ki ostajajo še danes del ikonografije njegovih upodobitev. Ko so Maistra prisilno upokojili, je generalovo poprsje leta 1926 prvi ustvaril Nikolaj Pirnat, prave javne spomenike pa

je dobil mnogo po smrti. Prvega, ki je delo Antona Sigulina, so leta 1970 postavili v Kamniku, drugega, kiparke Vlaste Tihec Zorko, leta 1987 na mariborskem trgu, ki je po

Letos mineva 150 let od rojstva in 90 let od smrti Rudolfa Maistra.

njem poimenovan, omenjenega v Ljubljani, ki ga je ustvaril Jakob Brdar, pa leta 1999. Že leto zatem je Boštjan Putrih naredil še drugi konjeniški spomenik, ki stoji pred obrambnim ministrstvom, preostali so v Ljutomeru, na Ptuj, Šentilju in Uncu, v Ljubnem ob Savinji, Kranju in še kje.

Maistrov rod je po očetovi strani segal v Avstrijo, v okolico Ilza na avstrijski Štajerski, od tod avstrijski priimek Maister. Po tej strani je bilo v družini doma lončarstvo na Ptuj, materin rod pa je izhajal iz Trebnja. Kot tretji, najmlajši sin se je materi Franji in očetu Francu rodil leta 1874. Očeta je kmalu izgubil, zgodaj sta umrla tudi oba brata. Njegova biografija je ob Kamniku in okolici, Kranju ter Mariboru in širši Štajerski ter Koroški vezana tudi na Unec in Notranjsko, kjer je preživel del življenja od mladosti dalje in kjer je leta 1934 tudi umrl.

Pesniška podoba

Leta 2018 je izšla reprezentančna knjiga *Rudolf Maister – sto let severne meje*, v kateri kmalu izveš, da je leta 1894 končal domobransko kadetnico na Landwehrkadetenschule na Dunaju, zatem pa se še dodatno uril in spoznaval ustroj celotne avstro-ogrske armade. »Ko je neposredno pred prvo svetovno vojno prevzel vodstvo mariborskega mestnega okrožja zaledne vojske, je natančno poznal njeno celotno vojaško organizacijo in delovanje, vojaške objekte, založenost vojaških skladišč in ostale okoliščine, tudi gospodarske, socialne in politične. Ker je bil zrel, trezen in pogumen ter je imel praktično, terensko in operativno častniško znanje, je bil sposoben hitro in odločno prevzeti vojaško oblast nad Mariborom in nad slovensko Štajersko v svoje roke, ko je bilo to najbolj potrebno,« je zapisal Mihael Glavan. Že v časih učenja na Dunaju pa je razvijal tudi svojo vzporedno, pesniško podobo. Bil je zunanji član tajnega književnega društva Zadruga, v katerem so delovali Ivan Cankar, Dragotin Kette, Josip Murn in drugi. Mimogrede, v bližnji knjižnici si omenjeno monografijo zlahka izposodiš, vsi izvodni zbirki njegove poezije pa so izposojeni.

Omenjeni impresivni brki so mu, kot še izveš v knjigi, prišli prav, ko se je zagledal v Marijo Stergarjevo iz ugledne družine zdravnika Stanka Stergarja. Rodila se je v Logatcu in v Ljubljani končala višjo mestno dekliško šolo, najvišjo, ki jo je tedaj za dekleta premoglo to mesto. Poročila sta se leta 1905 v

Maister je pred prvo svetovno vojno nekaj časa deloval v Celju, po njenem izbruhu pa so ga premestili v Maribor, kjer je postal začasni poveljnik tamkajšnje črne vojske.

šempetrski cerkvi v Ljubljani. Zatem sta s sinovoma Hrvojem in Borutom živela v Galiciji in raznih avstrijskih vojaških bazah, kasneje pa v Mariboru, kjer je Marija, ko je mož postal general, mesto pa slovensko oziroma jugoslovansko,

delovala kot ena narodnih dam. Umrla je leta 1938, štiri leta za možem.

Maister je pred prvo svetovno vojno nekaj časa deloval v Celju, po njenem izbruhu pa so ga premestili v Maribor, kjer je postal začasni poveljnik tamkajšnje črne vojske. Leta 1917 je zaradi nemško-slovenskih nacionalnih napetosti v vojski in ovadb za kratek čas kazensko pristal v Gradcu, izvzet iz slovenske sredine, a je celo v tem okolju napredoval v majorja ter se kmalu vrnil na čelo mariborskega okrožja črne vojske.

Ob koncu vojne in razpadu Avstro-Ogrske leta 1918 je kot minimalna zahteva Nemcev obveljala meja na Dravi, vključno s tedaj večinsko nemškim Mariborom. Tako se je 30. oktobra v mestu sestal nemški občinski svet in ga z okolico razglasil za sestavni del Nemške Avstrije. Obema stranema je bilo jasno, da bo o meji odločil prav boj za Maribor, Maister pa je »po svoji glavi« reagiral že dva dneva zatem. S stotnikom Edom Vavpotičem in narednikom Joškom Slobodnikom jim je v nekaj urah uspelo odsloviti nemške vojake ter prevzeti meljsko vojašnico in topniško vojašnico na desnem bregu Drave z orožjem in skladišči vred. Še istega dne je Narodni svet Maistra povišal v to, po čemer ga naslavljamo danes: v generala Maistra, s čimer je postal vrhovni poveljnik za celotno Spodnjo Štajersko.

Po medlem odzivu iz Ljubljane, ko je prosil za pomoč, je okrepil svoje čete s pomočjo mobilizacije, ki se ji je odzvalo dovolj prostovoljcev s štajerskega podeželja pa tudi, denimò, Primorci, ki se po italijanski okupaciji niso mogli vrniti domov. Odzvalo se je več tisoč mož. 23. novembra, ki je datum,

23. novembra 1918 je sledilo odločilno dejanje, ko je dal razpustiti in razorožiti mariborsko nemško zeleno gardo Schutzwehr.

ko danes zaznamujemo njegov dan, je sledilo odločilno dejanje, ko je dal razpustiti in razorožiti mariborsko nemško zeleno gardo Schutzwehr. Nekaj dni zatem, 27. novembra, je sledil krvav madež v Maistrovi karieri, t. i. mariborska krvava nedelja, ki je bila pravzaprav krvavi ponedeljek. Tedaj je prišla v Maribor ameriška vojaška delegacija pod vodstvom podpolkovnika Shermana Milesa. Z generalom Maistrom so se pogovarjali o določitvi meja, pod njegovim poveljstvom pa so na množico na tisoče demonstrantov z nemškimi in avstrijskimi zastavami, ki so se

zavzemali za pripadnost Maribora Avstriji, odprli ogenj. Umrlo je do 13 civilistov. Naslovi tipa Pokol v Mariboru so zatem polnili graško in dunajsko časopisje, Maister je trdil, da so se s streli odzvali na nasilje demonstrantov.

Red belega orla

Kasneje je sledila še njegova osvojitve Špilj, Radgone, Cmurka, Lučan, Radelj in Mute, Mežiške doline in tudi območij Koroške, ki so po plebiscitu pripadla Avstriji. V bojih je bilo seveda angažiranih na tisoče vojakov, kasneje znanih z značilno besedno zvezo Maistrov borec. Njihov seznam je po podatkih portala Zveze društev General Maister daljši od 12.000 imen, zadnji med njimi, Simon Sodja, je leta 2001 v 103. letu umrl na Blejski Dobravi. Generala je preživel za skoraj sedem desetletij.

Maister je bil do leta 1923 tudi predsednik komisije za razmejitve z Italijo. V jugoslovanski vojski ni mogel nadaljevati ustrezne kariere, naposled pa so ga prisilno upokojili kot divizijskega generala in ga odlikovali z redom belega orla z mečem III. stopnje. Po upokojitvi je živel v Mariboru in na Uncu, med drugim mu pripisujejo zaslugi za to, da je v pogajanjih vendarle dosegel, da je del ozemlja med Logatcem, Uncem in Rakekom pripadel tedanji Jugoslaviji, in ne Italiji.

Pobudnik Maistrovega leta je slovensko obrambno ministrstvo, pred katerim stoji Maistrov spomenik, ki je delo Boštjana Putriha. FOTOGRAFIJI VORANC VOGEL

Pod Maistrom pri železniški in avtobusni postaji, na katerega naleti sleherni obiskovalec Ljubljane, kratko piše, kar je znano vsem: Ubrani je slovensko severno mejo.